

T.C.
MALİYE BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon
Kurulu Başkanlığı
DIŞ EKONOMİK HABERLER

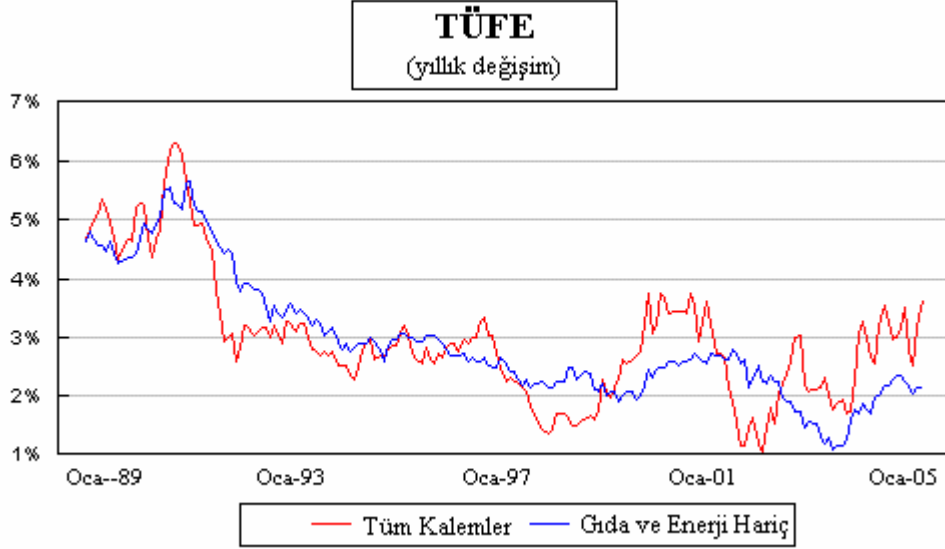
- ✓ ABD Enflasyon Verileri
- ✓ Euro Bölgesi: Ağustos Ayı Enflasyon Verileri
- ✓ İngiltere: Mayıs-Temmuz Dönemi İstihdam Verileri
- ✓ İngiltere: Ağustos Ayı Kamu Sektörü Mali Pozisyonu
- ✓ Küresel İstikrarsızlıklar Ekonomistleri Endişelendiriyor
- ✓ IMF Avrupa'nın Ekonomik Büyüme Tahminlerini Aşağıya Çekiyor
- ✓ OECD: Çin 2010 Yılına Kadar Dünya İhracatının Lideri Olacak
- ✓ Barosso, AB Yasal Düzenlemelerinde Reforma Gidiyor
- ✓ Petrol Politikası, OPEC Üyeleri Arasında Anlaşmazlık Konusu
- ✓ Bush, İran Konusunda Putin'e Baskı Yapacak
- ✓ Hollanda Bankası ABN, İtalya Bankası Antonveneta'yı Satın Almaya Hazırlanıyor
- ✓ Apax Liderliğindeki Konsorsiyum, TDC'ye 12 Milyar Euro Teklif Ediyor
- ✓ Deutsche Post, Exel'i Satın Alıyor

YORUMLAR:

- ✓ Amerika, Türkiye'nin AB Üyeliğini Desteklemeye Devam Etmeli
- ✓ Avrupalılar, Birbirlerinin Deneyimlerinden Ders Çıkarmalı
- ✓ Petrol Fiyatları ve Global Ekonomi: Henüz Petrol Şoku Tehlikesi Yok
- ✓ Amerikan Ekonomisinde Sert İniş Endişeleri Yersiz

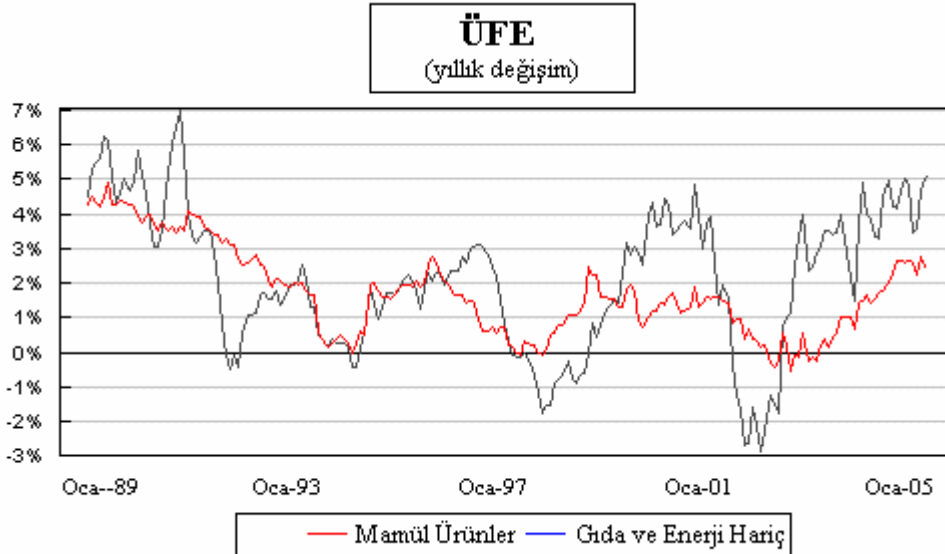
ABD Enflasyon Verileri

Mevsimsel olarak düzeltilmiş rakamlara göre ABD’de tüketici fiyatları endeksi, Ağustos ayında bir önceki aya göre yüzde 0.5 oranında yükseldi. Gıda ve enerji hariç tutulduğunda ise artış oranı yüzde 0.1’dir. Endeksin verilerinin yüzde 90’ı Katrina Tayfununun Körfez kıyılarını etkisi altına aldığı 29 Ağustos’tan önce derlenmişti.

Bu artışla on iki aylık dönemde endekste gerçekleşen artış ise mevsimsel olarak ayarlanmamış bazda yüzde 3.6 oldu. Bu oran, hemen hemen son beş yılın en yüksek oranı.

Önceki aya göre en çok fiyatı yükselen gruplar ise yüzde 5 artışla enerji endeksi ve yüzde 2.2 artışla taşımacılık sektörü oldu. Böylece enerji endeksi on iki aylık dönemde yüzde 20.2 oranında yükselmiş oldu.

Mamul ürünler için üretici fiyat endeksi ise Ağustos ayında yüzde 0.6 yükseldi. On iki aylık dönem için mevsimsel olarak ayarlanmamış rakamlarla artış oranı ise yüzde 5.1 olarak gerçekleşti. Gıda ve enerji dışarıda tutulduğunda ise endeksin bir önceki aya göre

yükselmediği tespit edildi. Bu ayda enerji fiyatları yüzde 3.7 artarken gıda fiyatları yüzde 0.3 düştü.

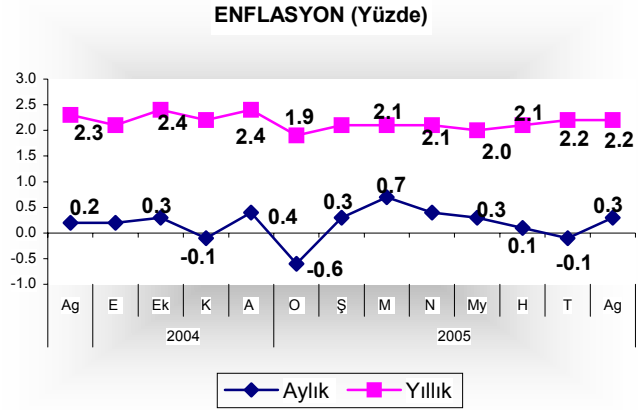
Euro Alanı: Ağustos Ayı Enflasyon Verileri

Avrupa Birliği İstatistik Bürosu Eurostat tarafından yapılan açıklamaya göre Euro Alanında Temmuz ayında yüzde 0.1 gerileyen aylık enflasyon, Ağustos ayında yüzde 0.3 attı. Yıllık enflasyon ise yüzde 2.2 ile bir önceki aya göre değişiklik göstermedi. 2004 yılı Ağustos ayında yıllık enflasyon yüzde 2.3 idi.

Ağustos ayında, Euro Bölgesinde, en düşük yıllık enflasyon yüzde 1 ile Finlandiya'da; en yüksek enflasyon yüzde 4.3 ile Lüksemburg'da kaydedildi.

Ağustos ayında en yüksek yıllık artışlar yüzde 5.1 ile konut; yüzde 4.8 ile ulaşım; yüzde 4.3 ile alkol ve tütün fiyatlarında oldu. Fiyatlar, iletişimde yüzde 2.1; giyimde yüzde 0.8; eğlence ve kültürde ise yüzde 0.1 geriledi.

www.europa.eu.int, 16 Eylül

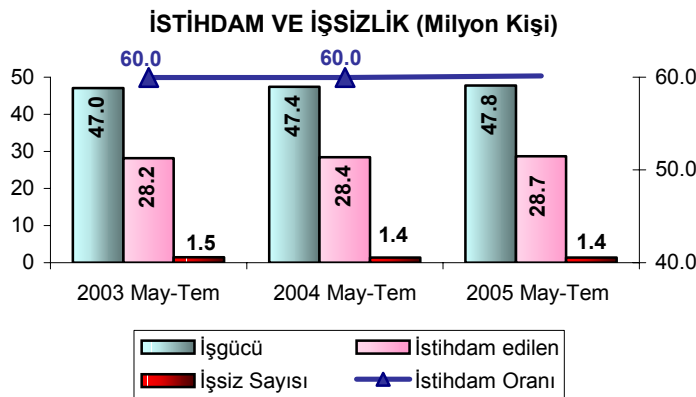
İngiltere: Mayıs-Temmuz Dönemi İstihdam Verileri

İngiltere Ulusal İstatistik Bürosunun açıklamalarına göre Mayıs-Temmuz döneminde istihdam edilen kişi sayısı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 315 bin kişi artarak 28 milyon 730 bin kişi oldu. İstihdam oranı ise (istihdamın 16 yaş ve üzeri nüfusa oranı) yüzde 60.1 ile bir önceki yılın aynı dönemine göre 0.1 puan artış kaydetti. Bu oran, erkek nüfusta yüzde 66.8 olurken kadın nüfusta yüzde 53.8 oldu.

İşgücü Durumu (Milyon kişi)

	Mayıs-Temmuz 2005		Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre Değişme	
	Bin Kişi	Yüzde	Bin Kişi	Yüzde
16 + yaş üzeri nüfus	47.8	0.8	400	1.1
İşgücü	30.1	1.1	318	1.1
İstihdam edilen	28.7	0.2	315	0.5
İşsiz Sayısı	1.4	0.1	4	0.0
İşgücüne katılmayanlar	17.6		82	
İşgücüne katılım Oranı	63.1			
İşsizlik Oranı(*)	4.7			

(*) Mevsimsel olarak uyarlanmış

İşgücüne katılmayanların sayısı 82 bin kişi artışla 17 milyon 633 bin kişi olurken yüzde 63.1 olan işgücüne katılım oranı da geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 0.1 arttı.

Bir önceki yıla göre 4 bin kişi artan işsiz sayısı ise 1 milyon 418 bin kişi olurken işsizlik oranı da bir önceki yılın aynı dönemine göre değişmeyerek yüzde 4.7'de kaldı..

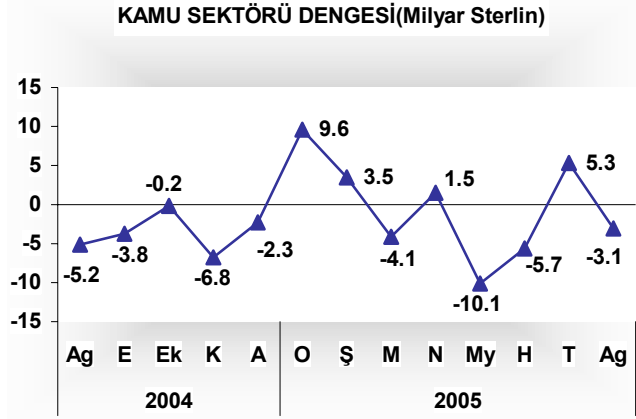
www.statistics.gov.uk, 14 Eylül

İngiltere: Ağustos Ayı Kamu Sektörü Mali Pozisyonu

İngiltere’de merkezi ve yerel hükümetlerden oluşan genel hükümet ile kamu şirketlerini içeren kamu sektörü, Ağustos ayında 3.1 milyar sterlin açık verdi. 2004 yılı Ağustos ayındaki açık ise 5.2 milyar sterlin idi.

Mali yılın başlangıcı olan Nisan ayından Ağustos ayına kadar olan dönemde kamu sektörü açığı, geçen yılın aynı dönemine göre düşüş kaydetti. 2004/5 mali yılının Nisan-Ağustos döneminde 13.6 milyar sterlin olan açık, 2005/6 mali yılının aynı döneminde 12.1 milyar sterline geriledi.

Kamu sektörü mali pozisyonunun alternatif ölçümü olan ve sermaye yatırımlarını da içeren kamu sektörü net borçlanması, 2004 yılı Ağustos ayında 6.6 milyar sterlin iken 2005 yılı Ağustos ayında 4.8 milyar sterline geriledi. Bütçe Raporunun 2005/6 mali yılı net borçlanma tahmini ise 31.9 milyar sterlidir.

Kamu Sektörü (Milyar Sterlin)

	Ağustos		Nisan-Ağustos	
	2004	2005	2004-05	2005-06
Cari Denge	-5.2	-3.1	-13.6	-12.1
Net Borçlanma	6.6	-4.8	18.6	20.8
Net yatırımlar	1.4	1.7	5.0	8.7
Net Borç(1)	386.2	429.8		
Net Borç(Yıllık GSYİH'nin Yüzdesi)	32.9	34.8		

(1) Ağustos ayı sonu

2004 yılı Ağustos ayı sonunda 386.2 milyar sterlin olan kamu sektörü net borcu, 2005 yılı aynı ayında 429.8 milyar sterline yükseldi. Bütçe Raporunun 2006 yılı Mart sonu net borç tahmini 452 milyar sterlidir.

Kamu sektörü net borcunun GSYİH'ya oranı 2004 yılı Ağustos ayı sonunda yüzde 32.9 iken 2005 yılının Ağustos ayı sonunda yüzde 34.8'e yükseldi. 1997 yılı sonunda yüzde 44 ile 1980'lerin ortalarından beri en yüksek seviyesine çıkan borç oranı, 2002 yılının Şubat ayında yüzde 29.5 ile en düşük seviyesine geriledi, Ancak o zamandan beri artan borç oranı Bütçe Raporunda 2006 yılı Mart sonu için yüzde 35.5 olarak tahmin edildi.

www.statistics.gov.uk, 20 Eylül

Küresel İstikrarsızlıklar Ekonomistleri Endişelendiriyor

Ekonomi Politikası Araştırma Merkezi'nin(CEPR) ve Uluslararası Para Banka Çalışmaları Merkezi'nin (ICMB) hazırladığı rapor, küresel ekonomik istikrarsızlıklarla ilgili artan endişeleri yansıtıyor. Raporu hazırlayan ekonomistler, ABD'li politikacıların, artan ticaret açığından dolayı Asya'yı suçlamaktan ve bu açığın giderilmesi için para biriminde revalüasyona gidilmesini talep etmekten vazgeçmelerini istiyor.

ABD cari işlemler açığı, 1997 ve 2004 yılları arasında 529 milyar dolar arttı. Bu artışın sadece yüzde 7'si Çin'den kaynaklanıyor. Bunun aksine, Rusya ve Orta Doğu gibi petrol ihracatçılarının cari işlemler fazlası, aynı dönemde 160 milyar dolar arttı. Avrupa'nın iki büyük düşünce kuruluşu Ekonomi Politikası Araştırma Merkezi (CEPR) ve Uluslararası Para

Banka Çalışmaları Merkezi (ICMB) tarafından hazırlanan rapora göre, ticaret dengelerindeki mevcut dengesizlikler; Asya ülkeleri petrol ihraç eden ülkeler ve ABD'deki tasarruf-yatırım örtüşmemesinden kaynaklanmaktadır.

Rapora göre Asya'da revalüasyona gidilmesi, tek başına ticari istikrarsızlık sorununu çözmeyeceği gibi deflasyona ve yavaş büyümeye yol açabilir. Raporu hazırlayan ekonomistler, revalüasyona gitmek yerine eşgüdümlü bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini kaydediyorlar. Buna göre ABD, tasarrufunu artırıp bütçe açıklarında kesintiye giderken Asya hükümetleri, kendi iç ekonomilerinde fiyatların daha esnek olmasını sağlamalı ve yeni döviz rezervlerini ABD varlıklarından daha yüksek getirili yatırımlar için kullanmalı.

Cari Dengedeki Değişiklikler			
	Milyar \$	ABD Açığı (%)	Dünya GSMH (%)
ABD	-529.0	100.0	26.4
Rusya ve Ortadoğu	160.0	30.1	6.7
Yeni Sanayileşen			
Asya Ekonomileri	124.8	23.5	4.4
Japonya	75.2	14.2	8.7
Latin Amerika	72.6	13.7	8.5
Euro Bölgesi	-64.1	-12.1	19.3
Çin	35.7	6.7	16.7
Hindistan	5.1	0.9	7.4

Kaynak : IMF

IMF'in yılda iki kez yayınlanan Küresel Finansal İstikrar Raporu, önümüzdeki 6-12 ay içinde küresel finansal piyasaların iyi durumda olacağını kaydederken orta vadeli risklere karşı uyarıyor. Küresel finansal sistemin gücünü ve dayanıklılığını tekrar kazandığını belirten IMF, birçok ülkenin şirketlerinde ve finansal sektörde bilanço gelişimine dikkatleri çekiyor.

IMF raporuna göre düşük enflasyon, düşük faiz oranları, sabit getiri eğrisi ve düşük kredi riski primleri, dünya çapında uygun bir finansal ortam yarattı ve ABD'nin büyüme ve faiz oranı farklılıkları, ABD cari hesap açığının daha düzgün finanse edilmesine imkan sağladı.

Avrupa Merkez Bankası'nın yaptığı bir araştırma ise Avrupa ekonomisinin dayanıklılığına işaret ediyor. Araştırmaya göre, petrol fiyatlarındaki şok dalgalanmaların euro alanı enflasyonu üzerindeki etkisinin ılımlı olduğu ifade edilen çalışmada, enerji fiyatlarında son dönemlerde görülen artışların, Merkez Bankası'nı daha önce tahmin edilenden daha az endişelendirdiği kaydediliyor.

Financial Times,16 Eylül, Syf:2

IMF, Avrupa'nın Ekonomik Büyüme Tahminlerini Aşağıya Çekiyor

Uluslararası Para Fonu (IMF), yılda iki kez yayımlanan büyüme tahminleri taslağında, Avrupa ekonomilerinin geleceği hakkında kötümser bir tutum sergilerken Japonya için büyüme tahminlerini yükseltiyor. IMF, Avrupa ekonomilerinin petrol fiyatlarında yaşanan artışlardan etkilendiklerini kaydediyor.

IMF, Avrupa'nın dört büyük ekonomisi Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya'nın büyüme tahminlerini aşağıya çekiyor. IMF, Almanya'nın bu yıl sadece yüzde 0.8 büyüme kaydedeceğini ve yeni hükümetin büyümedeki durgunluğa son vermeyeceğini belirterek 2006 yılı büyüme tahminini yüzde 1.9'dan yüzde 1.2'ye çekti.

Önceki dönemlerde euro alanının en iyi ekonomisi olan Fransa'nın ise bu yıl yüzde 1.5 büyümesi bekleniyor. Fransa için 2006 yılı büyüme tahmini, yüzde 2.2'den yüzde 1.8'e çekildi.

Durgunluk dönemi yaşayan İtalya'da bu yıl sıfır büyüme bekleniyor. İngiltere'nin büyüme tahminleri ise 2005 yılı için yüzde 1.9'a ve 2006 yılı için yüzde 2.2'ye çekildi.

IMF, Japonya ekonomisinin ise bu yıl ve 2006 yılında yüzde 2 büyüyeceğine inanıyor. Tahminler tutarsa, ekonominin 1990 yılında uzun bir durgunluk sürecine girmesinden bu yana 2003 ve 2006 yılları arasında Japonya en iyi büyüme sürecini kaydedecek.

IMF tahminlerine göre Amerikan ekonomisi bu yıl yüzde 3.5, 2006 yılında yüzde 3.3 büyüyecek.

Financial Times,16 Eylül, Syf:1

OECD: Çin, 2010 Yılına Kadar Dünya İhracatının Lideri Olacak

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) hazırladığı rapora göre, Çin, ekonomik reformları sayesinde 2010 yılına kadar dünyanın en büyük ihracatçısı ve dördüncü büyük ekonomisi olacak. OECD'nin Çin'e ilişkin olarak hazırladığı ilk rapor, Çin'in ekonomik değişiminde özel sektörün önemli bir rolü olduğunu kaydediyor.

OECD üyesi olmayan Çin hükümetinin de katkılarıyla hazırlanan araştırma, özel sektörün tarım dışı gayri safi yurt içi hasılanın yüzde 57-65'ini oluşturduğunu ortaya koyuyor. 1995'den bu yana devlet kontrolündeki şirketlerin sayısı 300.000'den 150.000'e düştü ve 1998'den bu yana sektör 16 milyon kişiyi işten çıkardı. Bunun aksine, 1998 ve 2003 yılları arasında yerel özel şirketlerin üretimi beş kat ve yabancı teşebbüsün üretimi üç kat arttı. Devlet sektöründe ise sadece yüzde 70'lik bir artış yaşandı.

Raporun, Pekin'in Avrupa Birliği'nden piyasa ekonomisi statüsünü alabilme çabalarını hızlandırması bekleniyor. Böylece, Pekin Avrupa'nın anti-damping yasalarından kaçınabilecek. Temmuz ayında İngiliz hükümeti Çin'in piyasa ekonomisi olarak tanınmasını önermiş, ancak AB Ticaret Komiseri Peter Mandelson, bu öneriyi pek dikkate almamıştı.

OECD raporu, sermaye piyasalarına ve banka finansına sınırlı erişim, asgari sermaye gereksinimleri ve iflas kanununun eksikliği gibi engellere rağmen yerli özel sektörün geliştiğini gösteriyor.

Yurtdışı satışların yarısından fazlasını gerçekleştiren yabancı yatırımcılar hala ihracat sektörüne hükmediyor. Rapor, yabancı rekabetin yoğun olduğu sanayilerde, yerli şirketler tarafından araştırma ve geliştirmeye yapılan harcamalarda büyük artışların yaşandığını gösteriyor.

OECD, Çin'in gelecekteki büyümesi ile ilgili eleştirilerde ve uyarılarda bulunuyor. En önemli eleştiriler, yetersiz yasal sistem ve para politikalarında sınırlı esnekliğe ilişkin. OECD, ekonominin döviz kurunu ABD dolarına ayarlama politikalarından dolayı değişken enflasyona maruz kaldığını kaydediyor.

Financial Times,17-18 Eylül, Syf:2

Barosso, AB Yasal Düzenlemelerinde Reforma Gidiyor

AB yasalarını basitleştirmeyi hedefleyen Komisyon Başkanı José Manuel Barosso, bu ay Brüksel'in en büyük deregülasyon kampanyasını başlatıyor. Altmıştan fazla yasa tasarısının iptal edilmesi planlanıyor.

Avrupa Birliği'nin yasal düzenlemeleri, 85.000 sayfayı bulmuş durumda. Komisyon Başkanı Barosso, standartları AB geneline yaymak için tasarlanan bazı yasaları, saçma olduğu gerekçesiyle iptal etmek istiyor.

Yasal çerçevenin basitleştirilmesini, bazı yasal düzenlemelerin iptalini hedefleyen Barosso, Komisyon yetkililerinin bazılarının itirazları ile karşılaşmayı göze aldığını ifade ediyor. Barosso, Financial Times gazetesine verdiği demeçte Komisyon'un bazı konularda hiç yasa çıkarmama seçeneğinin yanısıra daha iyi yasal düzenlemeler ortaya koyma seçeneğini değerlendirmesi konusunda kararlı olduğunu belirtti. "Önemli olan, kuruluşun kültürünü değiştirmektir" dedi.

Barosso ve AB Sanayi Komiseri Günter Verheugen, Brüksel karar alma sürecinin çeşitli aşamalarında 200 yasa tasarısını inceleyerek şu ana dek 69 tanesinin iptal edilmesi gerektiğini belirttiler.

Barosso, Komisyon'daki mesai arkadaşlarını, 27 Eylül'de AB geneli gıda etiketleme, sunum ve reklam, satışları arttıracak reklamların düzenlenmesi ve hafta sonlarında kamyonların trafikten men edilmesi gibi alanlarda AB genelinde uygulanacak teklifleri geri çekmeye zorlayacak.

Yasal düzenlemelerin üye ülkeler tarafından yapılmasının daha iyi sonuçlar doğuracağına inanılan konularda ve düzenlemenin iş dünyası üzerinde yaratacağı etkilerin iyi hesaplanmadığı veya bu düzenlemenin "fazla ağır" olduğu düşünülen konulardaki Birlik yasalarının iptal edilmesi planlanıyor.

Barosso, düzenlemelerin iyileştirilmesi girişimini, Komisyonun yeniden gündeme alacağı ekonomik reform gündeminin bir parçası olarak görüyor. Öte yandan Barosso, çevre konusu başta olmak üzere gerektiği yerde yasama yetkilerini kullanmaya devam edeceklerini belirtiyor.

Barosso, görevinde Avrupa dayanışmasının bozulması; Fransa ve Hollanda'nın AB Anayasası konusunda red oyu kullanmaları ve AB bütçesi üzerindeki sert ve uzun tartışmalar gibi sıkıntıların yaşandığı tatsız bir yılı doldurdu.

Son dönemde Barosso'nun liderliği de sorgulanır oldu ve Komisyon'daki birtakım yetkililer, Jacques Delors'un liderliğindeki 1980'li 90'lı yıllara özlem duymaya başladı. O yıllara Avrupa tek pazarını hızla çıkarılan yasalarla tamamlama projesi damgasını vurmuştu.

Barroso, "Avrupa düzeyinde düzenlemeler yapmaya karşı değilim; ancak her gün yeni bir yasa çıkararak tek pazarın tamamlanabileceği Jacques Delors'un kahramanlık devri artık gerilerde kaldı" dedi.

Financial Times, 14 Eylül, Syf: 1

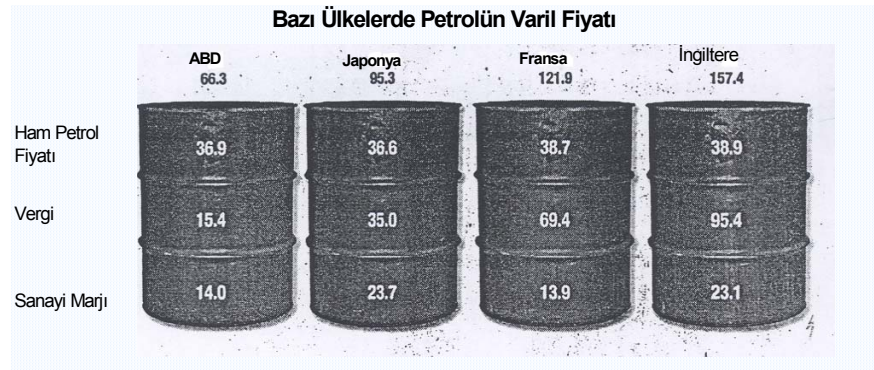
Petrol Politikası, OPEC Üyeleri Arasında Anlaşmazlık Konusu

Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC), piyasalara dünya ekonomisine zarar vermeye başlayan petrol fiyatlarının düşmesi için üzerine düşeni yaptığı mesajını verme çabasında. Bu konuda yapılmak istenen politika değişiklikleri, OPEC üyeleri arasında anlaşmazlığa neden oluyor. Dünyanın en büyük petrol üreticisi Suudi Arabistan, dünya ekonomik büyüme hızının yavaşlamasına neden olan petrol fiyatlarının aşağı çekilmesini sağlayacak önlemler alınması gerektiğini savunuyor. Bu çerçevede petrol arzının yükseltilmesi üzerinde duruluyor. Ancak Kuveyt ve Venezuela'nın aralarında bulunduğu bir grup ülke, piyasadaki fazlalık nedeniyle fiyatlarını indirmelerine rağmen ellerindeki petrolü satmakta zorlanıyor. Bu da, bu ülkelerin Suudi Arabistan'ın yaklaşımına karşı çıkmalarına neden oluyor.

Irak dışındaki OPEC üyelerinin günlük üretimi 28.5 milyon varil. Oysa Katrina kasırgası öncesinde konulan günlük kota, maksimum 28 varil idi. Her ne kadar OPEC, son dönemdeki fiyat hareketleri üzerine günlük kotanın üzerinde üretim yapmaya başlamış olsa da Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı, petrol fiyatlarında son dönemde görülen artışların aslında ham petrol arzının yetersizliğinden değil, petrol ürünlerine yönelik artan talep ve rafineri kapasitesinin yetersizliğinden kaynaklandığını kaydediyor.

OPEC üyelerinin birçoğu da sorunun rafineri kapasitesinden kaynaklanıyor olması sebebiyle piyasaya daha fazla petrol sürülmesinin, fiyatlar üzerinde yeterli etkiyi yaratamayacağı inancında. Venezuela Enerji Bakanı Rafael Ramirez, fiyatların düşmesi için piyasaya ham petrolden çok petrol ürünleri sürülmesi gerektiğini ileri sürüyor.

ABD'deki Katrina kasırgasının ardından gelen seller, ABD'nin Meksika Körfezindeki dört rafinerisinin kapanmasına yol açmıştı. Bu rafineriler genellikle günlük 900.000 varil petrolü işlemekte ve bu rakamın da günlük

496.000 varili ABD dışından gelmekte idi. Bu yılın ilk yarısında Meksika'da üretilen günlük 200.000 varil petrolün günlük 83.000 varili Venezuela'dan, 75.000 varili Nijerya'dan ve kalan kısmı Suudi Arabistan'dan gelmekteydi.

Meksika Körfezi'ndeki rafinerilerin kapanmasının ardından Venezuela ve Meksika, fiyatları düşürerek petrolünü Avrupa'ya yönelttiler. Ancak Avrupa'da tüketicilerin düşük kalitede petrole fazla rağbet etmemeleri nedeniyle bu ülkeler, ellerindeki petrolü satmakta sıkıntı çekiyorlar.

Geçtiğimiz hafta Amerikan hükümetinin acil durum stoklarını oluşturan Stratejik Petrol Rezervlerinin, sadece 11 milyon varilinin satılması da piyasaların ham petrole doymuş olduğunun kanıtı olarak gösteriliyor.

OPEC, en son raporunda 2005 yılına ait talep büyümesi tahminini günlük bazda 200.000 varil düşürerek 1.4 milyon varil olarak belirledi. Buna gerekçe olarak da rekor seviyelere ulaşan pompa fiyatı, negatif perakende satış payları ve özellikle Asya'da sübvansiyonlardaki kesinti gösterildi.

Financial Times, 17-18 Eylül, Syf:4

Bush, İran Konusunda Putin'e Baskı Yapacak

ABD Başkanı George W.Bush, Rus Devlet Başkanı ile Beyaz Saray'da yapmayı planladığı görüşmede Putin'i İran konusundaki tavrını sertleştirmeye; ülkesinin petrol ve gaz rezervlerini yabancı yatırımcılara açmaya ve Rusya'nın Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyeliği için atılan adımları hızlandırmaya ikna etmeyi amaçlıyor.

ABD yönetimi yetkilileri, Washington ve Moskova arasındaki ilişkileri işbirliği, gerilim ve Rusya'dan kaynaklı fikir ayrılıklarının bir bileşimi olarak değerlendiriyorlar. İki yıl önce Bush'un Camp David'de Putin Rusya'sını "demokrasi, özgürlük ve hukukun üstünlüğü ülkesi" olarak tanımlamasından bu yana çok şey değişti. O zamandan beri Kremlin, demokratik kurumları geriye götürdü; vergi ve yargı sistemlerini ülkenin en büyük petrol şirketini kısmen kamulaştırıp milyarder sahibini hapse atmak için kullandı; komşularının siyasetine müdahale ederek Orta Asya'da ABD'nin etkisini kırmak için Çin'le işbirliğine girdi.

Bu olumsuzluklara rağmen Başkan Bush, yaklaşık yirmi kez görüştüğü Putin'le ilişkilere fazlasıyla önem veriyor.

Cuma günü yapılması planlanan görüşmenin gündeminin ilk maddesinin Putin'e nükleer silah çalışmalarına son vermesi konusunda İran'ı ikna etme yönünde Avrupa ve ABD ile birlikte hareket etmesi için baskı yapılması olduğu söylendi.

ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya, İran'ı sivil nükleer programını askeri amaçlar için kullanmamayı kabul etmediği takdirde konuyu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne götürmekle tehdit ediyorlar. Ancak Güvenlik Konseyinde veto yetkisi bulunan Rusya ve Çin, bu görüşe karşı çıkıyor.

Enerji konusunda Beyaz Saray, Rus petrol ve gaz şirketlerinin batıdaki ortaklarıyla kuyular ve boru hatları projelerinde daha atak davranmalarından memnun görünüyor. Geçtiğimiz aylarda ABD'li bir diplomat, Rusya'nın tavrında enerji konusunda ilişkileri geliştirmek açısından değişimler gördüğünü belirtmişti.

Ticaret cephesinde ise iki tarafın da Rusya'nın DTÖ üyeliğiyle ilgili olarak sorunlu konuları çözmesi gerektiği belirtiliyor. En çetin sorunlar olarak ise Rusya'nın enerji hizmetleri, bankaların yan kuruluşları, havacılık ve fikri mülkiyet hakları konularındaki kuralları görülüyor. ABD, bu yılsonu itibarıyla ticaret konusundaki görüşmeleri çözüme kavuşturmayı ümit ediyor.

Görüşmelerin en zor kısmı, Moskova'nın kendi çiftliği gibi gördüğü eski Sovyet Cumhuriyetleri üzerindeki etkisi üzerinde odaklanabilir. Halk devrimlerinin Gürcistan ve Ukrayna'ya son iki yılda batı yanlısı liderleri getirmesiyle Bush yönetimi, bölgeyi ABD'nin dünyanın demokratikleştirilmesi konusundaki yeni yaklaşımının sınanabileceği bir alan olarak görmeye başladı.

ABD, ayrıca Moskova ve Pekin arasında gelişen ilişkiler konusunda da harekete geçti. Çin ve Rusya, geçtiğimiz ay ortak askeri manevralar geliştirmişti.

The Wall Street Journal, 16-18 Eylül, Syf:2

Hollanda Bankası ABN, İtalya Bankası Antonveneta'yı Satın Almaya Hazırlanıyor

Hollanda Bankası ABN Amro'nun, İtalyan bankası Antonveneta'nın yüzde 30'luk hissesini satın almaya hazırlanması, ilk defa İtalyan bankasının yabancı bir banka tarafından satın alınmasının yolunu açacak.

Antonveneta'ya 8.2 milyar euro değer biçen satış, hala yasal ve düzenleyici engellere maruz kalıyor. Örneğin, birçok İtalyan bankasında mülkiyet sahipliğini engelleyen hissedar sözleşmeleri bulunuyor.

Geçtiğimiz yaz da Antonveneta'yı satın alma girişiminde bulunan ve başarısız olan ABN, hisse başına 26.50 euro vermeyi planlıyor. Banka, Antonveneta'nın alım işlemlerine fon sağlamak için 135 milyon yeni hisse basarak 2.5 milyar euro elde etti. ABN Amro'nun Antonveneta'da zaten yaklaşık yüzde 30'luk hissesi bulunuyor. Satış gerçekleşirse ABN Antonveneta hisselerinin yarısından fazlasını kontrol edecek. İtalyan yasalarına göre ABN Amro, düzenleyici onay çıkar çıkmaz geri kalan hisseler için de tamamı nakit başka bir teklif sunmak zorunda kalacak.

ABN, büyük bir İtalyan bankasında oy hakkı sağlayan hisselerin yüzde 15'inden fazlasına sahip olan ilk yabancı banka olacak. Açıkçası, Avrupa bankaları uzun süredir İtalyan bankalarına göz dikiyordu. Çok sayıda Avrupa bankası İtalyan bankacılık sektörüne yatırım yapıyor. İspanya bankası Santander Central Hispano'nun İtalyan bankası Sanpaolo'da yüzde 8.5 hissesi, Fransız banka Crédit Agricole'nin Banca Intesa'da yüzde 17.8 hissesi, Alman Commerzbankın ise yine Banca Intesa'da yüzde 2.8 hissesi bulunuyor.

The Wall Street Journal,16-18 Eylül,Syf:1,6

Apax Liderliğindeki Konsorsiyum, TDC'ye 12 Milyar Euro Teklif Ediyor

Apax Partners liderliğinde Permira, Blackstone, Providence Equity Partners ve Kohlberg Kravis Roberts'in oluşturduğu konsorsiyum, Danimarkalı telekom operatörü TDC'ye hisse başına 355 Danimarka Kronu teklif ediyor. Teklif kabul edilirse bu yılın en büyük satın almalarından biri gerçekleşebilir.

Avrupa'da kısmen devlet müdahalesinde olmayan telekom operatörlerinden TDC, özel sermayenin ilgisini çekebilecek kadar küçük. TDC, zaman zaman endüstriyel ve finansal girişimlerin kendilerine yönelik olduğunu ve bu gibi bağlantıların dikkate alındığını ve alınacağını kaydediyor.

TDC varlıklarının değerinin düşmesinden etkilenen finansal müşterilerin yanısıra stratejik alıcıları da kendine çekmek istiyor.

Deutsche Telekom ve İsveç telekomünikasyon grubu Swisscom'un da TDC'ye talip olduğu kaydediliyor. İskandinav bölgesinin en büyük telekomünikasyon operatörü TeliaSonera'nın ise TDC ihalesine katılmamaya karar verdiği anlaşılıyor.

Financial Times,16 Eylül, Syf:1

Deutsche Post, Exel'i Satın Alıyor

Avrupa'nın en büyük posta servisi olan Deutsche Post, İngiliz lojistik şirketi Exel'i 5,3 milyar euro (6,7 milyar dolar) karşılığında satın almayı planlıyor. 2002 yılında da önde gelen kargo şirketlerinden DHL'yi satın alan Deutsche Post, en büyük uluslararası satın almasını gerçekleştirecek. Anlaşma, 500.000 çalışan ve geçtiğimiz yılın hesaplarına göre 52 milyar euro değerinde gelire en büyük lojistik deniz ve hava taşımacılığı şirketini yaratacak. ABD'li United Parcel Service'in (UPS), durumu yakından izlediği kaydediliyor; ancak grubunun bir karşı teklif sunup sunmayacağı belirsiz. Analistler, UPS'nin rakibi Federal Express'in konuyla ilgilenebileceğini belirtiyor.

Deutsche Post, Exel'in her bir hissesi için 12.40 sterlin teklif ediyor. Satın alma anlaşmasının onaylanmasının ardından yapılacak ödemenin yüzde 72'si nakit; yaklaşık yüzde 28'i ise yeni hisse senedi ihracı ile finanse edilecek.

Bu devir, Exel CEO'su John Allan için bir başarı öyküsü olacak. Allan, nakliye işlemlerini Beckshire'den yönetecek; ayrıca Deutsche Post yönetim kurulunda da bir sandalyeye sahip olacak. Sektörün devleri sayılan UPS ve FedEx'e karşı Deutsche Post'u bugünkü konuma getiren Deutsche Post CEO'su Klaus Zumwinkel için de bu kişisel bir zafer olacak.

Deutsche Post, iş alanını, posta ve kargo taşımacılığında daha da ileri götürüp çeşitlendirmeyi amaçlıyor. Ancak, verilen fiyat, DWS ve Cominvest gibi Almanya'nın en büyük fon yöneticilerini alarma geçirdi. Fon yöneticileri, grubu hisse başına 12 sterlin üzerinde bir bedel ödememeleri konusunda uyardı. Analistler, Exel'in karlılık oranının Deutsche Post'unkinden az olabileceğini öne sürdü. Exel'in yüzde 2.2'lik vergi öncesi marjına karşı, ilk yarıda Alman şirket, yüzde 7.7 oranında işletme marjına sahipti.

Deutsche Post'un mali danışmanlığını Morgan Stanley yürütürken; Exel ise Merrill Lynch ve UBS tarafından yönlendiriliyor.

Financial Times 17-18 Eylül 2005 sy:1

YORUMLAR:

Amerika, Türkiye'nin AB Üyeliğini Desteklemeye Devam Etmeli

1994-1997 yılları arasında ABD'nin Türkiye Büyükelçiliğini yapan Marc Grossman, 16 Eylül 2005 tarihli Financial Times gazetesinde yayınlanan makalesinde, Amerika'nın Türkiye'nin AB üyeliği perspektifini desteklemeye devam etmesi gerektiğini ifade ederek bunun nedenlerini sıralıyor. Söz konusu makalenin bir özeti aşağıda yer almaktadır.

Amerikalıların büyük bölümü, siyasi olarak birleşmiş, askeri olanakları birliğe yönelen tehditlere karşı koyacak kadar güçlü bir AB'nin, Amerikan çıkarlarıyla örtüşeceğini ve

AB'nin en dikkate değer başarılarından birinin Avrupa'nın doğuya ve güneye doğru genişleyerek buralara demokrasi ve refahı getirmesi olduğunu düşünüyor. Bu, özellikle de Türkiye için geçerli bir durum: Birliğe katılma arzusu, Türkiye açısından olumlu değişiklikler yönünde gerçek bir teşvik olmuştur.

Ancak Amerika'dan bakarak Fransız ve Hollandalı seçmenlerin, Fransız ve Alman siyasilerin ve bazı AB liderlerinin Türkiye'ye göndermekte olduğu mesajlar konusunda nasıl bir yargıya varabiliriz? Avrupa'dan gelen sinyaller, kendini Birlik üyeliğine adayarak demokrasisini güçlendirmesi yönünde Türkiye'yi cesaretlendirme stratejisinin, siyasi desteği kaybettiğini düşündürebilir. Bu doğrusa Amerika, Avrupalıların bu tarihi fırsatı kaçırmaması durumunda ne yapacağını düşünmelidir.

Son üç ABD hükümeti, Türkiye'nin AB'ye katılmasının avantajlı olacağına inanmıştır; ABD'nin bu hedefi değişmemelidir. ABD, bu konu için neden bu kadar çaba harcamaktadır? Bunun birkaç cevabı vardır.

İlk olarak, üyelik yolunda önemli adımlar atmıştır: AB üyeliği yolunda hükümetin siyasi sistem üzerindeki kontrolü gevşetildi; Yunanistan'la ilişkilerde ve ekonominin liberalleştirilmesinde olumlu adımlar atıldı. İkinci olarak, AB bünyesindeki bir Türkiye, demokrasiye ve ekonomik başarıya ulaşmayı amaçlayan diğer ülkeler için bir yol gösterici olacaktır. Üçüncü olarak ise AB'nin gelecekteki kendi başarısı, 'Hıristiyan kulübü' niteliğinden sıyrılmasına bağlıdır.

Amerikalılar, AB'nin Türkiye ile üyelik müzakerelerinin 3 Ekim'de başlatma kararını memnuniyetle karşıladı. Ancak o zamandan beri bazı hayal kırıklıkları yaşandı. Avrupalılar, 'imtiyazlı ortaklık' yerine tam üyelik üzerinde durarak Türkiye'nin üyelik yolunda kat ettiği uzun yolu ve geçirdiği köklü değişimleri takdir ettiğini göstermelidir. Karşılığında da Türkler, siyasi ve ekonomik reformlarının akasında durmalı ve daha fazla reform yapmaktan kaçınmamalıdır.

Türkiye'nin batıya yönelmesini engellemek, Amerika ve Avrupa'nın desteklediği değişiklikleri yaparak risk alan Türk liderlere güvenin sarsılmasına sebep olur. Bu reformların hayata geçirilmesi daha da zorlaşır ve gücün, köktenci görüşlere sahip bir Türkiye, hem Avrupa hem de Amerika için bir yenilgi sayılır. Türkiye'nin aynı anda hem demokratik, hem laik hem de Müslüman bir ülke olup olamayacağı tartışmalarının sürdüğü bir dünyada tüm bunları aynı anda başarmaya çalışan bir ülkeye önem vermeliyiz.

AB yanılıya düşerse, ABD yönetimi stratejik teşvik konusunda ne yapmalıdır? İlk olarak Amerika, Türk karşıtı aşırı gruplarda PKK/Kadek üyeleri ve liderlerinin Kuzey Irak'tan çıkmaları ve Irak ya da Türkiye'de adalete teslim olmalarını sağlamak için üstüne düşeni yapmalıdır. Türkiye ile AB arasında ne olursa olsun, ABD bu konuda şimdi eyleme geçmelidir. Amerika veya Irak acil harekete geçmezse, Türkiye'yi Kuzey Irak'a özellikle de Temmuz ayında Türk şehirlerine yapılan saldırılardan sonra tek taraflı olarak müdahale etmekten kimse alıkoymaz.

İkinci olarak ABD yönetimi, ABD-Türkiye serbest ticaret anlaşması için hazır olmalıdır. ABD, tam üye olarak Türkiye'ye gelecek euro yerine doları koyamaz; ama böyle bir anlaşma, Türkiye'de piyasa serbestisini ve ekonomik başarıyı arttırırken ABD ticaret ve yatırımını da daha çok teşvik edecektir.

Üçüncü olarak ABD yönetimi, Irak tartışmasını bertaraf etmek için ABD-Türkiye askeri ilişkisi açısından yeni bir gündem oluşturmalıdır. Pentagon'daki birtakım yetkililer, savaştan önce Amerika'nın kendi toprakları üzerinden Kuzey Irak'a girmesini reddettiği için Türkiye'yi affedemiyor. Ancak, artık dikkatimizi Amerika'nın çıkarlarına çevirme zamanı gelmiştir.

Aynı zamanda Türkiye'nin de başarılı olmak için yeni bir Irak'a gereksinimi vardır; bu ülkeye yardım edebilmek adına elinden geleni yapması gerekir. Türkler, NATO müttefikliğini de kapsayan Amerika ile stratejik ilişkilerinin Türkiye'deki Amerikan güçlerine daha fazla esneklik sağlamayı içeren iki taraflı bir yol olduğunun farkına varmalıdır.

Türklerin yapması gereken başka işler de var; AB ile müzakereler normalde olduğu gibi devam etse de; başarısızlığa uğrasa da Amerika'nın Türkiye için daha yakın bir ortak olmasını sağlamaları gerekir. Örneğin, Türkiye, Kıbrıs sorununu çözmek için sorumluluklarını yerine getirmeli; İstanbul'da Rum-Ortodoks Kilisesinin tekrar açılmasına izin vererek dini özgürlüklerin altını çizmeli; Ermenistan sınırından insan ve malların serbest olarak geçmesini sağlamalı ve Yahudi karşıtlığını hoş görmeyecek yasaları yürürlüğe sokmalıdır. Temmuz ayında Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı R.Tayyip Erdoğan'ın da yaptığı gibi Türkler, ABD-Türkiye ilişkilerini desteklediklerini ifade etmelidir.

Eski ve yeni başkanlarımız olan Bush ve Clinton, AB'nin genişlemeye devam etmesi ve Türkiye'nin de bu genişlemiş Birliğe kabul edilmesinden yana tavır sergiledi. Bu, hem Avrupa, hem Türkiye hem de ABD için en iyisi olacaktır.

Amerikalılar, Avrupalı liderlerin, AB içindeki bir Türkiye'nin, AB dışındaki bir Türkiye'den daha olumlu sonuçlar doğuracağına halklarını ikna edeceğini ümit edebilir. Bu hikayenin sonunu yazmak için henüz çok erken. Ancak AB, kendi coğrafyasında dengeleri değiştirme şansını kaçırsa, Amerika, bu boşluğu doldurmaya hazır olacaktır.

Financial Times, 16 Eylül, sayfa:15

Avrupalılar, Birbirlerinin Deneyimlerinden Ders Çıkarmalı

Son dönemde “Avrupa sosyal modelinin geleceğine” ilişkin tartışmalar gündemi meşgul ederken Avrupa dışından çevreler, “Avrupa modelinin” iflas ettiği inancını taşıyor. Financial Times gazetesi yazarı Martin Wolf, 14 Eylül tarihli makalesinde bu konuya yer veriyor. Wolf, Avrupa modeline göre daha katı sayılabilecek “Anglo Saxon modelinin” uygar Avrupa ekonomisini alt edeceğine ilişkin endişelere katılmıyor ve Avrupa'nın iyi çalışan ve “vahşi kapitalizm”den daha fazlasını sunan ekonomi politikaları olduğunu kaydediyor. Söz konusu makalenin geniş bir özeti aşağıda yer almaktadır.

Avrupa'da modern ekonominin yerleşmesi yavaş ve sıkıntılı bir süreçte gerçekleşmiştir. Bu süreçten sıkıntı çekenler, (siyahi köleler hariç) Amerika'da olduğu gibi heyecanlı göçmenler değil, şüpheli köylüler olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan birçok felaket sonrasında Avrupalılar, bireysel çaba ve toplum sorumluluğu arasında iyi bir denge kurdu. Tüm batı Avrupalılar, küresel standartlar, cömertçe, devlet tarafından örgütlenmiş sosyal refah konularına derin bir bağlılık gösteriyor. Ancak Belçikalı ekonomist Andre Sapir, “Küreselleşme ve Avrupa Sosyal Modellerinin Reformu” adlı çalışmasında sosyal refahı gerçekleştirmenin en az dört farklı biçimi olduğundan söz ediyor.

Sapir'e göre İskandinav Modeli (Danimarka, Finlandiya, İsveç ve Hollanda) en yüksek kamu harcaması ve sosyal korumayı içeriyor. Bu modelde işgücü piyasaları, nispeten düzensiz olmakla birlikte güçlü sendikaların büyük oranda ücret adaleti sağladığı "aktif" işgücü piyasası politikaları var.

"Anglo-Saxon" modeli (İrlanda ve İngiltere) son aşamada oldukça cömert sayılan sosyal yardımlar sunar; çalışacak yaştaki çok sayıda insana nakit akışı sağlar. Sendikalar, zayıf ve işgücü piyasası da görece olarak düzensizdir.

"Rhineland modeli" (Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya ve Lüksemburg), çalışma yaşamının dışında kalanlara emekli maaşı yanında sosyal güvenlik olanakları sunmaktadır. İstihdam güvencesi, İskandinav ülkelerinde olduğundan daha sağlamdır. Sendikalar da güçlüdür ve toplu pazarlık sonuçlarının yaygınlaşması için yasal destek alırlar.

Sapir'in sözünü ettiği son model olan "Akdeniz modeli" ise (Yunanistan, İtalya, Portekiz ve İspanya) yaşlı nüfusun emekli maaşına yönelik kamu harcamalarına odaklanmıştır. İş arayanların sayısını azaltmak amacıyla erken emekliliği teşvik için cömertçe destekler sunulurken istihdam, ağır düzenlemelerle koruma altına alınır.

Bu modeller arasındaki ayrımlar çok kesin değildir. Özellikle Avrupa ülkeleri, (Akdeniz modelindeki) yüksek düzeyde istihdam koruma önlemlerinin yerini (Anglo-Saxon ve İskandinav modellerindeki) işsizlik ödemeleriyle değiştiriyor; Rhineland modeli ise arada kalıyor. Diğer yandan ABD ise tamamıyla başka bir model sergiliyor.

Bu farklı yaklaşımların nasıl olup da Avrupa'nın temel hedefleri olan istihdamın artması ve yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunduğu sorusuna gelince, bu yaklaşımların artı ve eksilerinin değerlendirmeye alınması gerekiyor. Örneğin yüksek istihdam seviyelerine ulaşılması hedefi konusunda Anglo Saxon modeli iyi sonuçlar verirken Rhineland ve Akdeniz modelleri nispeten daha zayıf performans sergiliyor. Yoksulluğun azaltılması hedefi konusunda ise Rhineland ve İskandinav modelleri başarılı olurken Akdeniz ve Anglo-Saxon modelleri daha başarısız sonuçlar elde ediyor. Prof. Sapir, istihdamın artması konusunda Rhineland modelinin, diğer ikisine göre daha başarısız sayılmasını eğitim standartlarının zayıflığına bağlıyor.

İskandinav modeli, hem istihdam için hem de yoksulluğun azaltılması için iyi; Akdeniz modeliyse kötüdür. Bu arada Anglo-saxon modeli istihdam konusunda iyiyken yoksulluğun azaltılmasında kötü; Rhineland modeli içinse bunun tersi geçerli. Prof. Sapir'e göre Anglo-Saxon ve İskandinav modelleri oldukça etkinken (en azından işgücü piyasası açısından) Rhineland ve İskandinav modelleri bu konuda eşit durumdadır. Rhineland ve Akdeniz modeli uygulayan ülkelerde GSYİH içinde kamu borcu oranı oldukça yüksektir (sırasıyla yüzde 73 ve yüzde 81) ; Anglo-Saxon grubunda bu oran yüzde 36 iken İskandinav ülkelerinde yüzde 49'dur.

Rhineland ve Akdeniz ülkelerinin önemi büyüktür: Bu ülkeler, genişleyen Avrupa Birliği'nin bütününe gayri safi yurt içi hasılasının üçte ikisini; euro alanının ise yüzde 90'ını üretmektedirler. Buradan çıkarılacak sonuç, ya İskandinav ya da Anglo-Saxon modeline biraz daha yaklaşılması gerektiğidir. Değişimin özünde ise işsizlik korumasının kaldırılması olacaktır. Katı bir işsizlik koruması, hızlı bir ekonomik değişimin olduğu; eski, geleneksel mesleklerin tarihe karıştığı bir zaman için hiç uygun değildir. İşsizliğin kısa vadeli etkilerine

karşı güvence sağlarken istihdamı korumaktansa artırmanın yollarını bulmak daha etkili bir yoldur.

Ne var ki, burada cevaplanması gereken soru, bu tür bir tavsiyenin ne kadar yerine getirilebileceğidir. İskandinav modelini benimseyememiş ülkeler nereye kadar, Anglo-Saxon modelini bir seçenek olarak görmeye devam edecek? Son olarak da, AB, bu değişiklikler konusunda nasıl bir rol üstlenecek?

Öncelikle İskandinav ülkelerinin başarısından şüphe duymamak gerekir. Ancak görece olarak daha küçük sayılan ülkeler, devletin karşıladığı refah düzeyini hedefleyen, eğitimli nüfuslara sahiptir. Danimarka, Finlandiya ve İsveç'te GSYİH'de kamu harcamaları oranı, yüzde 50'nin üzerindedir. Bu model, Almanya ve Fransa'da uygulanabilir; ancak Akdeniz ülkelerine ne derece uygun olduğu tartışılır.

İkinci olarak İskandinav yöntemi zorsa, Anglo-Saxon yönteminin de kolay olduğu söylenemez. Rhineland ve Akdeniz refah modellerinin gizli hedefi, hanehalkı erkeklerinin işlerini ve kazançlarını güvence altına almaktır. Anglo-Saxon modeli, geniş çapta gelir eşitsizliği sebebiyle bunu başaramamıştır.

Üçüncü olarak, AB'de refah devletlerinin yapısı ve işgücü piyasası düzenlemeleri fazlasıyla ulusal olduğundan AB geneli için bu modeller arasında karar vermek mümkün değildir.

Sonuç olarak Avrupa'nın oldukça iyi işleyen ve 'vahşi kapitalizm' den farklı bir şeyler sunan ekonomik modelleri var. Bu, özellikle de İskandinav modeli için geçerli. Burada esas sorun Avrupa ülkelerinin daha iyi seçenekleri ne derece benimseyebilecekleridir. Örneğin İtalya, kendini başka bir Finlandiya veya İngiltere'ye dönüştüremez. Ancak açık olan bir şey varsa, o da Avrupalıların birbirlerinden ders almaları gerektiğidir. Aksi takdirde daha fazla acı çekebilirler.

Financial Times, 14 Eylül, Syf: 6

Petrol Fiyatları ve Küresel Ekonomi: Henüz Petrol Şoku Tehlikesi Yok

Yükselen petrol fiyatları, politikacılara baskı imkanı veriyor. Fransa, petrol üreticilerinden fiyatları indirmesini istiyor. İngiltere, OPEC ülkelerinin petrol üretimini artırmalarını talep ediyor. Fiyatlar, 1970'lerdeki düzeylerde değil; ama yine de OECD, geçtiğimiz hafta Fed'i ve Avrupa Merkez Bankası'nı faiz oranlarını gevşetmeleri doğrultusunda uyardı. Tüketiciler, hesaplarını altüst eden yüksek fiyatlardan şikayetçi. Yöneticiler, seçmenlerinin korkularını paylaşıyor. Ama insanı rahatlatan şey, 1970'lerdeki gibi küresel ekonominin bir şok yaşamıyor olması.

Enflasyon baskıları, ABD, Japonya ve euro alanında büyümekle beraber kontrol altında tutuluyor. OECD, Mayıs ayından beri petrol fiyatı tahmininde 20 dolar artış olmasına rağmen, ABD'nin büyüme tahminini değiştirmede (yüzde 3.6). Japonya'nın büyüme tahminini ise yüzde 1.5'den yüzde 1.8'e yükseltti. OECD, euro alanının büyüme rakamını Avrupa Merkez Bankası'nın son tahmini ile aynı olarak yüzde 1.3 olarak tahmin etti. (Mayıs ayı tahmini 1.2 idi)

ABD, Japonya ve Avrupa fiyat artışlarına karşı 30 yıl önce olduğundan çok daha dayanıklılar. Çünkü her üç ekonomi de 1970'lere göre çok daha esnek. Bunun da sebebi ticaretin serbestleşmesi, emek piyasasında liberal kanunlar uygulanması, düşük vergiler ve insanların serbest dolaşımı yani küreselleşme. Fiyat kontrolleri şimdi sadece konuşuluyor; ancak 30 yıl önce fiilen uygulanıyordu.

Bazı ekonomiler diğerlerine göre daha esnek; dolayısıyla değişen koşullara daha iyi cevap verebiliyor. ABD ekonomisi, Japonya ve Avrupa'ya göre çok daha iyi bir performans göstermiş durumda.

OECD'nin ifadeleriyle, euro alanı, diğer gelişmiş ekonomiler içinde "daha kırılabilir" ise bu, Avrupa'nın çok daha katı uygulamalarından kaynaklanmıştır. Ne var ki, Avrupa da epeyce mesafe kat etmiştir. 1970'lerde olduğu gibi yükselen petrol fiyatları, ücret artışları baskısı yaratmıyor. Petrol fiyatlarındaki artışlar karşısında hem ABD'de hem Avrupa'da yüksek ücret talep eden işçi sendikaları, şimdi daha zayıf durumda.

Yurt dışında iş arayanlar ve göçmen işçiler, çalışanların manevra alanını daraltmış oldu. Artık işverenlerin birçok seçeneği var. İtalya'da bile maaş ve ücret enflasyonu yükselmedi. Avrupa'da şirket kazançları güçlü bir şekilde devam ediyor. Bu da ekonomi için iyi bir haber.

Avrupa dışında dünya ekonomisindeki dinamizm de Avrupa'nın zayıflıklarını maskeleyemeye yardımcı olmuştur. Almanya, yine bir numaralı ihracatçıdır. Avrupalı ihracatçılar, özellikle petrol zengini üretici ülkelere ihracat yapmakta çok başarılı olmuşlardır.

21. yüzyılda gelişmiş ülkelerin petrol şoku yaşamamasının bir sebebi de enerjinin kullanımında etkinliği artırmış olmalarıdır.

OECD ülkelerinde bir birim GSYİH üretebilmek için şimdi 40 yıl önce kullanılan petrolün yarısı gerekiyor. Avrupalılar, petrol bağımlılığını azaltma konusunda lider durumdadır. Fransa da nükleer enerji toplam enerji ihtiyacının üçte ikisini karşılıyor. Almanya yoğun bir biçimde kömüre dayanıyor.

Avrupa ekonomileri, son on yılda liberalleşmenin yararını gördü. Para birimi olarak Euro'yu benimsemek, değişimi teşvik eden etkenlerden biri oldu. Ancak reform cesaret ister ve Avrupa, cesur liderden yoksun. Yapısal reformların birçoğu hala gerçekleştirilemedi.

Geçen hafta ABD'li politikacılar petrol şirketlerinin fiyatları indirmesini istemekte Fransa Maliye Bakanı'nın petrol şirketlerini olağanüstü kazançlar vergisi kazanmakla tehdit etti. Bu tür uygulamalar tehlikelidir. Çünkü tüketicilere piyasa fiyatlarının önemli olmadığı mesajı verilmektedir. Bu durumda tüketiciler mali güçlerinin ötesinde ve üstünde tüketim yaparlar. Avrupa Merkez Bankası da faiz indirmesi doğrultusundaki önerileri dikkate almamakla akıllıca davranmaktadır.

Amerikan Ekonomisinde Sert İniş Endişeleri Yersiz

Politika üreticileri ve uzmanlar, Amerika'nın cari açığını tartışırken "hard-landing (sert iniş)" sözcüğünü akıllarından hiç çıkarmaz. Bu ifade, dış ülkeler şu an GSYİH'nin yüzde 6'sından fazla olan Amerikan cari açığını kapatmaktan vazgeçerlerse olabilecekleri açıklamaktadır: İnişe geçen dolar, artan faiz oranları, düşen varlık fiyatları; bunların hepsi de Amerikan ekonomisini gerilemeye sürükler.

Fed'in Başkanı Alan Greenspan gibi iyimserler, bunların olacağına ihtimal vermiyorlar. Amerikan ekonomisindeki dengesizliklerin, (yavaş da olsa) zayıflayan dolar ve yurtiçinde daha yavaş büyüyen talep yoluyla düzeleceğini savunuyor. Daha karamsar olan gözlemciler ise ekonomide sert iniş yaşanması riski karşısında korkuya kapılıyor. Bunların bazıları, dış yatırımcılar hücum ederken para birimlerinin dibe vurup faiz oranlarının tırmandığı 1990'larda ortaya çıkan ve bazı pazarları vuran mali krizleri hatırlatıyorlar. Yabancı istilasına uğrarsa Amerika'da da aynı durumun olabileceğinden endişe duyuluyor.

Bugüne dek iyimserlerin tahminleri tuttu. Yabancılar, Amerika'ya düşük faiz oranlarıyla borç vermeye devam ediyor. Dolar zayıflamış olsa da henüz dibe vurmadı. Ama ya aniden hızlı bir şekilde inişe geçerse ne olacak? Tabii ki sert iniş senaryosu devreye girecek: Yatırımcılar, Amerikan enflasyonunun daha da yükselmesi ve doların daha da düşmesi riski karşısında bir telafi talep ederken tahvil getirileri yükselecektir.

Belki de böyle olmayacak.* Yeni bir araştırma yazısında Amerikan Merkez Bankası ekonomistlerinden Joseph Gagnon, bu konuya şu şekilde yaklaşıyor: “gelişmekte olan ekonomilerde para birimlerinin dibe vurmasının, faiz oranlarını yükselttiği bir gerçek. Bu, zengin ülkeler için de geçerli; ancak son 20 yılda yaşanan deneyimler, bundan farklı oldu. 1985'ten beri para birimleri değer kaybeden tüm sanayileşmiş ülkeler (Gagnon, bunu ilk yılda en az yüzde 8'lik ve iki yılda yüzde 20'nin üzerinde bir aşınma olarak tanımlar) bir sonraki yılda tahvil getirilerinin, ortalama yüzde 1.5 oranında düştüğüne tanık oldu. Tahvil getirileri de, para birimlerinde sorun çıkacağı beklentisiyle pek yükselmedi.

Gagnon, bu durumu, zengin ülkelerin enflasyonu kontrol altına alma konusundaki deneyimlerine bağlamaktadır. Yatırımcılar, enflasyonun daha da yükselmesinden korkar ya da bununla savaşmak için para politikasında daralmaya gidilebileceğini düşünürse, daha zayıf bir para birimi, tahvil getirilerini yükseltebilir. Getiriler, ayrıca yatırımcılar, daha fazla değer kaybı olacağından korkar; ya da borçluların, özellikle de hükümetin, tahvil bedellerini ödemeyeceğinden korkarsa daha da yükselebilir. Ne var ki zengin ülkelerde bedel ödenmemesi riski oldukça uzak bir olasılıktır; çünkü zengin ülkeler, borçlarını kendi para birimleri cinsinden basar; böylece de borçların ödenmesi sırasında ortaya çıkan külfet, değer kaybı sonrasında artmaz. Esas önemli olan, enflasyon riskidir. Bu da, son yirmi yılda eskisi kadar endişe uyandırmamaktadır. Enflasyon beklentileri düşerse, düşüşe geçen para birimleriyle tahvil getirileri arasındaki bağ zayıflayabilir.

Gagnon'ın araştırma yazısı, Amerika'nın cari açığının daha geleneksel ve karamsar bir analizini yapan birtakım Fed ekonomistlerinin çalışmalarına örnek teşkil etmektedir. Hilary Croke, Steven Kamin ve Sylvian Leduc tarafından yapılan diğer bir araştırma ise zengin ülkelerde, azalan cari açıkla birlikte para birimlerinin hızla inişe geçmesi ve gerilemeler yaşanmasına dair “az sayıda kanıt” ortaya koymuştur. Bazen açığın daralmasıyla bir gerileme yaşanır; ancak ne döviz kuru düşer; ne de faiz oranları artar. Bazen de açık daraldıkça para birimi düşer; ama o zaman ekonomi güçlüdür. Tarih, her şeyin aynı anda ters gitmediğini göstermiştir.

* Ayrıntıları, www.federalreserve.gov/pubs/ifdp/2005/827/ifdp827.pdf sayfasında “Currency Crashes and Bond Yields in Industrial Countries” başlığı altında bulabilirsiniz.

Bu tür çalışmalar, karamsarların korkularını bertaraf etme zamanlarının geldiğine; ya da Fed araştırmacılarının, Fed resmi yetkilileri kadar iyimser olduğuna işaret ediyor olabilir. Bunlardan hangisi geçerlidir?

Her iki çalışma da Amerika'nın diğer zengin ülkelerle olan deneyimleriyle ilgisini biraz abartılı olarak ortaya koymuştur. Amerikan ekonomisinin yapısı, bu ülkenin yaşadığı deneyimi diğer zengin ülkelerin deneyimlerinden ayırmaktadır. Ayrıca ABD faiz oranları düşük ve enflasyon beklentisi de düşük olmakla beraber süreklilik arz etmektedir. Dolarda ani bir düşüş, bu yüzden enflasyon beklentisini yukarı çekebilir. Belki de en önemlisi, yabancı merkez bankalarının, özellikle de Asya'dakilerin, Amerika'nın cari açığını kapatmak üzere üstlendikleri roldür. Amerikan tahvillerini satın alma konusundaki arzuları, Amerikan faiz oranlarının düşük düzeyde kalmasına yardımcı oldu. Merkez bankaları dolar isteklerini kaybederlerse, faiz oranları yükselirken dolar da düşüşe geçebilir.

Gagnon'un bunun tersini gösteren bir örneği de var. 1997-98'de Avustralya doları düşüşe geçti. Ülke tahvillerinin net yabancı satın alımı 1996'da GSYİH'nin yüzde 5'i idi; 1998'de ise bu oran yüzde 1 oranında dış akım haline geldi. Ne var ki tahvil getirileri, yüzde 2'den fazla düştü; sebebi belki Avustralya Merkez Bankası'nın enflasyonla mücadele eden tavrına; belki de yatırımcıların, Asya mali krizinin başlarında ülkenin büyümesinden endişe duyması idi.

Buradan çıkarmamız gereken sonuç ise para birimlerinin hızlı değer kaybının uzun vadeli faiz oranlarıyla ve ekonominin iniş hızının ne kadar sert olduğuyla mekanik bir bağlantısı olmadığıdır. Amerikan ekonomisi son sürat ilerlerken dolardaki düşüşün ihracatı arttırması ve ekonominin fazlaca ısınmasına yol açması gerekir; faiz oranları yükselebilir; ancak ardından gerileme olmaz. Ya da dolardaki bir düşüş, örneğin Amerikalı tüketiciler harcamalarını durdurursa, bir yavaşlamanın ürünü olabilir. Bunu da yüksek değil, düşük faiz oranları takip edebilir. Gagnon, Amerika'nın sert iniş yaşayacağı iddiasına karşı çıkmamış; ancak bu konuda biraz daha esnek düşündüğünü belirtmiştir.

The Economist, 10 Eylül, sayfa: 74